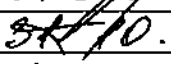

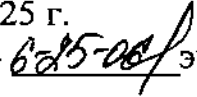
Установа адукацыі
“Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Рэктар БДУКМ

 Н. У. Карчэўская

 2025 г.

Рэгістрацыйны № ВД- эвуч.

ТЭОРЫЯ ТУРЫЗМУ

*Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці*

6-05-0322-03 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны

Вучэбная праграма складзена на аснове адукацыйнага стандарта вышэйшай адукацыі АСВА 6-05-0322-01-2023 па спецыяльнасці 6-05-0322-03 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны, зацверджанага пастановай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 21.08.2023 № 274, вучэбных планаў БДУКМ па спецыяльнасці 6-05-0322-03 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны

СКЛАДАЛЬНІК:

І. Г. Лупашка, дацэнт кафедры гісторыка-культурнай спадчыны ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”, кандыдат культуралогіі, дацэнт

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

С.А. Пацыенка, дацэнт кафедры менеджменту сацыяльна-культурнай дзейнасці ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”, кандыдат культуралогіі;

Ю. В. Кавалёва, вучоны сакратар дзяржаўнай установы “Музей гісторыі горада Мінска”, кандыдат культуралогіі

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

кафедрай гісторыка-культурнай спадчыны ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў” (пратакол № 1 ад 29.08.2025);
прэзідыумам навукова-метадычнага савета ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў” (пратакол № 1 ад 22.10.2025)

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Модуль “Тэорыя, гісторыя і арганізацыя турызма” складаецца з вучэбных дысцыплін “Геаграфія турызма”, “Гісторыя і арганізацыя турызма”, “Турыстычны патэнцыял Беларусі”, “Тэорыя турызма”, “Менеджмент і маркетынг у турызме”, “Тураперэйтынг”, “Эканоміка турызма”. Дадзеная вучэбная праграма прызначана для вывучэння вучэбнай дысцыпліны “Тэорыя, гісторыя і арганізацыя турызма”.

Актуальнасць дадзенай вучэбнай дысцыпліны вызначаецца яе роляй у працэсе падрыхтоўкі супрацоўнікаў музейных і турыстычных устаноў. Вывучэнне спецыфікі развіцця нацыянальнага і міжнароднага турызму немагчыма без азнаямлення з тэарэтычнымі асновамі турыстычнай дзейнасці.

Вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Тэорыя турызму” спрыяе фарміраванню ўсебакова развітага спецыяліста ў галіне музейнай справы і аховы гісторыка-культурнай спадчыны.

Змест вучэбнай дысцыпліны раскрывае асноўныя кірункі сучаснай турыстычнай дзейнасці, асаблівасці і перспектывы развіцця Беларусі на міжнародным турыстычным рынку.

Мэтай вучэбнай дысцыпліны “Тэорыя турызму” з’яўляецца засваенне студэнтамі тэарэтычных асноў нацыянальнага і міжнароднага турызму, а таксама выкарыстанне атрыманых ведаў у галіне турыстычнай дзейнасці.

Задачы вучэбнай дысцыпліны:

- даць студэнтам тэарэтычныя асновы турыстычнай дзейнасці;
- раскрыць паняццёва-катэгарыяльны, тэрміналагічны апарат турыстычнай сферы;
- выпрацаваць у студэнтаў уменні пошуку і апрацоўкі неабходнай інфармацыі, рабоце з літаратурай і крыніцамі.

Зместам вучэбнай дысцыпліны прадугледжана фарміраванне наступнай кампетэнцыі:

- выкарыстоўваць сучасныя веды аб культуры і тэндэнцыях яе развіцця ў музейнай, турыстычнай і менеджэрскай дзейнасці, ахове культурнай спадчыны, набыкі педагагічнага і аратарскага майстэрства ў яе інтэрпрэтацыі.

У выніку засваення дысцыпліны студэнты павінны *ведаць*:

- змест асноўных паняццяў у галіне турызма і іх суадносіны;
- асноўныя тэндэнцыі развіцця турызму ў краіне і свеце;
- перспектывыя віды турыстычнай дзейнасці ў Беларусі;
- навуковыя даследаванні айчынных і замежных даследчыкаў у дадзенай галіне.

Студэнты павінны *ўмець*:

- карыстацца базавай тэрміналогіяй у турыстычнай сферы;
- выкарыстоўваць базавыя веды пры правядзенні практычнай і навуковай работы;

- аналізаваць атрыманую інфармацыю з навукова-метадычнай літаратуры і крыніц;

- выкарыстоўваць найноўшыя навуковыя даследаванні айчынных і замежных даследчыкаў у дадзенай галіне пры распрацоўцы і арганізацыі гісторыка-культурных маршрутаў.

Студэнты павінны валодаць:

- навыкамі сістэматызацыі атрыманых ведаў;
- навыкамі стварэння інфармацыйных прадуктаў розных відаў па тэме курса.

Вучэбная праграма па вучэбнай дысцыпліне “Тэорыя турызму” распрацавана з улікам пастаўленых задач, узгоднена з праграмамі вучэбных “Гісторыя і арганізацыя турызму”, “Геаграфія турызму”, “Менеджмент і маркетынг турызму”, “Турыстычны патэнцыял Беларусі”, а таксама такімі дысцыплінамі, як “Гісторыя архітэктуры”, “Тэорыя і практыка экскурсійнай работы” і інш.

Пры вывучэнні вучэбнай дысцыпліны “Тэорыя турызму” выкарыстоўваюцца сучасныя метады навучання і камп’ютэрныя тэхналогіі.

Для кіравання вучэбным працэсам і арганізацыі кантрольна-ацэначнай дзейнасці выкарыстоўваюцца рэйтынгавыя, крэдытна-модульныя сістэмы ацэнкі вучэбнай і даследчай дзейнасці студэнтаў, варыятыўныя мадэлі кіруемай самастойнай работы, вучэбна-метадычныя комплексы. У практыку правядзення семінарскіх заняткаў укараняюцца метадыкі актыўнага навучання, дыскусійныя формы.

У ходзе адукацыйнага працэсу па вучэбнай дысцыпліне студэнт павінен набыць не толькі тэарэтычныя і практычныя веды, уменні і навыкі па спецыяльнасці, але і развіць асабісты каштоўнасны, духоўны патэнцыял, сфарміраваць якасці патрыёта і грамадзяніна, які гатовы да актыўнага ўдзелу ў сацыяльна-культурным жыцці краіны.

Асноўнымі формамі навучання па вучэбнай дысцыпліне з’яўляюцца лекцыі і семінарскія заняткі, заданні для самастойнай работы студэнтаў.

Самастойная работа студэнтаў накіравана на развіццё самастойных даследчых навыкаў, пошук неабходнай інфармацыі ў навукова-метадычнай літаратуры, інтэрнэт-крыніцах. Выкарыстоўваючы кантэнт-аналіз крыніц, прысвечаных актуальным праблемам турыстычнай дзейнасці, кожны студэнт падрыхтоўвае адпаведныя рэфераты і індывідуальныя даследчыя работы, прапаноўваюцца творчыя заданні, сумесная работа ў малых групах.

У адпаведнасці з вучэбным планам на выкладанне вучэбнай дысцыпліны “Тэорыя турызму” ўсяго прадугледжана 110 гадзін, з якіх 54 – аўдыторныя. Прыкладнае размеркаванне аўдыторных гадзін па відах заняткаў: лекцыі – 36 гадзін, семінарскія – 18 гадзін. Форма правядзення бягучай атэстацыі – вуснае апытанне. Форма правядзення прамежкавай атэстацыі – экзамен.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Тэма 1. Уводзіны. Прадмет і змест вучэбнай дысцыпліны

Метадалагічныя асновы і прынцыпы вывучэння тэорыі турыстычнай дзейнасці. Прадмет, задачы, структура і змест вучэбнай дысцыпліны.

Сувязь вучэбнай дысцыпліны з іншымі вучэбнымі дысцыплінамі спецыяльнасці.

Вучэбна-метадычнае забеспячэнне. Агульная характарыстыка крыніц і літаратуры.

Тэма 2. Асноўныя паняцці. Класіфікацыя турызму

Асноўныя паняцці: турызм, тур, турыстычная дзейнасць, турыстычныя паслугі, тураператар, турагент, турыст, экскурсант і інш.

Класіфікацыя турызму па тыпах, відах і формах.

Класіфікацыя турызма зыходзячы з характара фінансавання.

Унутраны, уязны і выязны турызм. Паняцце “міжнароднага”, “нацыянальнага” турызму.

Функцыянальная класіфікацыя турызму. Традыцыйныя і спецыяльныя віды турызму.

Сучасныя тэндэнцыі развіцця турызму.

Тэма 3. Культурныя і сацыяльныя аспекты турызму

Турызм як з’ява грамадскага жыцця.

Уплыў сацыялмаграфічных змен на развіццё турызму. Старэнне насельніцтва. Павышэнне сямейнага даходу.

Знешнія фактары, якія вызначаюць турыстычную актыўнасць. Геаграфічнае месцапалажэнне, наяўнасць турыстычных аб’ектаў, бяспечнасць для турыстаў, развіццё інфраструктуры і г.д.

Эканамічныя і палітычныя фактары развіцця турызму.

Пазітыўныя і негатыўныя аспекты развіцця турызму.

Турызм і іншыя галіны ведаў.

Тэма 4. Матывацыя ў турызме. Тыпалогія турыстаў

Матывацыйныя аспекты ў турызме. Аб’ектыўныя і суб’ектыўныя прычыны і матывы падарожжаў. Асноўныя патрабаванні турыста да тура.

Віды турыстаў. Арганізаваны масавы турыст, індывідуальны турыст, турыст-даследчык, турыст-вандроўнік. Катэгорыі турыстаў. Класіфікацыя тыпаў турыстаў Г. Гана. Класіфікацыя ў залежнасці ад стылю жыцця і запатрэбаванняў турыстаў. Катэгорыі вандроўнікаў, якія не адносяцца да катэгорыі турыстаў.

Тэма 5. Спецыфіка і склад турыстычнай індустрыі

Суб’ект і аб’ект турызму.

Турыстычная зона.

Турыстычныя прадпрыемствы і арганізацыі. Дзейнасць тураператараў і турыстычных агенцтваў. Буйнейшыя турыстычныя агенствы і кампаніі Беларусі. Паслугі ў размяшчэнні, харчаванні і перамяшчэнні турыстаў. Асноўныя, спецыяльныя і дадатковыя патрэбы турыстаў падчас падарожжа.

Тэма 6. Экалагічны турызм. Агразкатурызм

Перадумовы зараджэння экалагічнага турызму. Уздзеянне турызму на прыродныя рэсурсы.

Віды экалагічнага турызму.

Буйнейшыя нацыянальныя паркі, запаведнікі і заказнікі ў свеце і Беларусі. Прыродная спадчына ЮНЕСКА.

Перспектывы развіцця экалагічнага турызму ў Беларусі. Умовы размяшчэння: гатэлі, матэлі, эка-гатэлі, пансіянацы, курорты, кэмпінгі. Развіццё і перспектывы агразкатурызму.

Тэма 7. Гісторыка-культурны турызм. Круізны турызм

Характарыстыка гісторыка-культурнага турызму. Суадносіны паняццяў “гісторыка-культуры”, “культурны”, “культурна-пазнавальны”, “экскурсійны” турызм.

Асноўныя рэгіёны развіцця культурна-пазнавальнага турызму ў свеце. Стацыянарныя і маршрутаваныя туры. Самастойна арганізаваныя турыстычныя паездкі.

Гісторыка-культурныя аб’екты, унесеныя ў спіс Сусветнай спадчыны ЮНЕСКА. Гісторыка-культурныя аб’екты Беларусі.

Гісторыка-культурныя маршруты, прапаноўваемыя беларускімі турыстычнымі кампаніямі. Перспектывы развіцця гісторыка-культурнага турызму ў Беларусі.

Паняцце круізнага турызму. Віды караблёў, лайнераў, яхт і іх выкарыстанне ў турызме. Марскія і рачныя круізы.

Найбольш папулярныя рэгіёны для развіцця круізнага турызму. Асаблівасці размяшчэння і прадастаўлення паслуг у круізным турызме.

Рачныя круізы па Беларусі.

Тэма 8. Падзейны турызм

Вызначэнне падзейнага турызму.

Асаблівасці абслугоўвання турыстаў-удзельнікаў міжнародных і нацыянальных падзей. Сэрвіс і гасціннасць пры абслугоўванні вялікіх груп турыстаў.

Міжнародныя і нацыянальныя культурныя фестывалі, спаборніцтвы, канцэрты, святы і г.д.

Буйнейшыя тэатралізаваныя шоу (шэсці і карнавалы). Фестывалі кіно і тэатра.

Гастронамічныя фестывалі.

Фестывалі музыкі і музычныя конкурсы.

Спартыўныя падзеі.

Перспектывы падзейнага турызму ў Беларусі.

Тэма 9. Рэлігійны турызм

Вызначэнне і разнавіднасці рэлігійнага турызму.

Паломніцкі турызм. Віды і асаблівасці паломніцтва.

Рэлігійны турызм экскурсійна-пазнавальнай накіраванасці.

Вызначэнне паняццяў “культавы цэнтр” і “рэлігійны цэнтр”.

Тыпалогія сучасных рэлігій і іх цэнтраў. Сусветныя рэгіёны і месцы для паломнікаў.

Папулярныя месцы і аб’екты для развіцця рэлігійнага і паломніцкага турызму ў Беларусі.

Асаблівасці турыстычнай дзейнасці пры абслугоўванні рэлігійных турыстаў і паломнікаў.

Тэма 10. Дзелавы турызм

Паняцце дзелавога турызму Геаграфія бізнес-паездак. Дзелавыя паездкі ў Еўропе і свеце.

Віды дзелавога турызму (MICE: Meetings (сустрэчы), Incentives (заахвочвальныя паездкі), Conferences (канферэнцыі), Exhibitions (выставы)). Кангрэсна-выставачны турызм. Арганізацыя групавых бізнес-паездак. Інтэнсіў-турызм. Дыпламатычны турызм.

Умовы развіцця дзелавога турызму. Патрабаванні да размяшчэння і харчавання бізнес-турыстаў. Гатэлі – бізнес-цэнтры.

Тэма 11. Лячэбна-аздараўленчы турызм. Медыцынскі турызм

Курорталогія як навука. Зараджэнне і развіццё курортаў. Санаторна-курортныя цэнтры. Патрабаванні, прад’яўляемыя да курортаў.

Курорты і іх тыпалогія. Бальнеалагічныя, бальнеакліматычныя, бальнеагразевыя, гразевыя, кліматакумысалячэбныя, кліматычныя курорты (прыморскія кліматычныя і горныя кліматычныя курорты).

Асноўныя рэгіёны размяшчэння курортаў у Еўропе. Spa-курорты. Марскія курорты. Папулярныя марскія курорты ў свеце.

Перспектывы развіцця санаторных курортаў, здраўніц Беларусі. Індустрыя гасціннасці і сэрвісу ў курортных зонах. Дадатковыя паслугі і сэрвіс на курортах.

Медыцынскі турызм і асаблівасці яго арганізацыі.

Тэма 12. Экстрэмальны, гарналыжны і спартыўны турызм

Рост цікавасці да незвычайных відаў турызму. Паняцце аб экстрэмальным турызме. Водныя, наземныя, горныя, паветраныя віды экстрэмальнага турызму.

Гарналыжны турызм. Папулярныя сусветныя гарналыжныя курорты. Асаблівасці размяшчэння турыстаў і прадастаўленне паслуг на гарналыжных курортах. Асаблівасці клімату, неабходнага для арганізацыі гарналыжнага

курорта. Гарнальжны курорт як цэнтр развіцця спартыўнага і экстрэмальнага турызму.

Галоўныя спартыўныя падзеі і спартыўны турызм. Актыўны і пасіўны спартыўны турызм. Буйнейшыя спартыўныя спаборніцтвы. Сэрвіс і гасціннасць пры абслугоўванні спартыўных турыстаў.

Экзатычныя віды экстрэмальнага турызму. Турызм катастроф, джайла-турызм, пурызм і інш.

Тэма 13. Прамысловы турызм

Вызначэнне паняцця “прамысловы турызм”.

Класіфікацыя прамысловага турызму.

Беларускі і замежны вопыт развіцця прамысловага турызму.

Узаемадзеянне прамысловых прадпрыемстваў з суб’ектамі турыстычнай дзейнасці.

Аб’екты прамысловага турызму ў Рэспубліцы Беларусь.

Асаблівасці арганізацыі і правядзення прамысловых тураў.

Тэма 14. Міжнародныя турыстычныя арганізацыі

Класіфікацыя турыстычных арганізацый. Прыкметы турыстычных арганізацый. Сусветныя турыстычныя арганізацыі і напрамкі іх дзейнасці.

Сусветная турыстычная арганізацыя (ЮНВТО) і яе роля ў статыстыцы і вывучэнні развіцця міжнароднага турызму.

Міжнародная асацыяцыя паветранага транспарту. Карпарацыя пасажырскіх паслуг. Арганізацыя эканамічнага супрацоўніцтва і развіцця.

Нацыянальныя і рэгіянальныя арганізацыі.

Нацыянальнае агенцтва па турызму Беларусі. Узаемадзеянне беларускіх турыстычных арганізацый з арганізацыямі свету.

Тэма 15. Інавацыі ў турыстычнай індустрыі

Паняцце аб інавацыях і іх роля ў турыстычнай дзейнасці.

Інавацыі ў транспартным забеспячэнні.

Інавацыі ў гасцінічным бізнесе і сферы абслугоўвання.

Інфармацыйныя тэхналогіі і іх роля ў развіцці турыстычнай дзейнасці. Сістэмы інтэрнэт-браніравання і іх выкарыстанне ў турызме.

Турыстычны прадукт як інавацыя.

Тэма 16. Турыстычная індустрыя Беларусі

Турыстычная індустрыя Беларусі і яе роля ў развіцці міжнароднага турызму. Буйнейшыя тураператары і турыстычныя агенцтвы Беларусі. Супрацоўніцтва з міжнароднымі турыстычнымі кампаніямі.

Перспектыўныя напрамкі развіцця турызму ў Беларусі. Транспартнае забеспячэнне, гатэльны бізнес, экскурсійныя паслугі і інш. Перспектывы развіцця рэгіянальнага турызму.

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ

Нумар раздзела, тэмы	Назвы раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		Колькасць гадзін КСР	Форма кантролю
		Лекцыі	Семінарыя заняткі		
1	Уводзіны. Прадмет і змест вучэбнай дысцыпліны	2			
2	Асноўныя паняцці. Класіфікацыя турызму	2	1		
3	Культурныя і сацыяльныя аспекты турызму	2		1	Вуснае апытанне
4	Матывацыя ў турызме. Тыпалогія турыстаў	1		1	Падрыхт. прэзентацый
5	Спецыфіка і склад турыстычнай індустрыі	1	1		
6	Экалагічны турызм. Агразкатурызм	2	2		
7	Гісторыка-культурны турызм. Круізны турызм	4	4		
8	Падзейны турызм	2	2		
9	Рэлігійны турызм	2		2	Падрыхт. прэзентацый
10	Дзелавы турызм	2		1	Падрыхт. прэзентацый
11	Лячэбна-аздараўленчы турызм. Медыцынскі турызм	2		1	Падрыхт. прэзентацый
12	Экстрэмальны, гарналыжны і спартыўны турызм	2	2		
13	Прамысловы турызм	2		2	Падрыхт. прэзентацый
14	Міжнародныя турыстычныя арганізацыі	1		2	Падрыхт. прэзентацый
15	Інавацыі ў турыстычнай індустрыі	1	1		
16	Турыстычная індустрыя Беларусі	2	1		
	Разам	30	14	10	

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Літаратура

Асноўная

1. Веселова, Н. Ю. Организация туристской деятельности : учебное пособие / Наталья Юрьевна Веселова. - Москва : Дашков и К*, 2015. - 254 с.
2. Киреева, Ю. А. Виды туризма : учебное пособие : [16+] / Ю. А. Киреева. – Москва : Директ-Медиа, 2022. – 324 с. : ил., табл. – Режим доступа: _____ по _____ подписке. – URL: <https://biblioclub.ru/index.php?page=book&id=686780> (дата обращения: 30.08.2025).
3. Гайдукевич, Л. М. Международное сотрудничество по обеспечению безопасности в туризме : учебно-методическое пособие для студентов учреждений высшего образования по специальности «Международные отношения» / Леонид Михайлович Гайдукевич. - Минск : Четыре четверти, 2022. – С. 72-94.

Дадатковая

1. Новиков, В. С. Организация туристской деятельности: учебник для студентов учреждений высшего профессионального образования, обучающихся по направлению «Туризм». – Москва: Академия, 2013. – 333 с.
2. Локотко, А. И. Историко-культурные ландшафты Беларуси. – Минск: Белорусская наука, 2006. – 468 с.
3. Малыгина, Н. В. Экологический туризм: учебник для студентов высших учебных заведений, обучающихся по экологическим и туристическим специальностям и направлениям / Н. В. Малыгина. – Москва: Прометей, 2019. – 163 с. – URL: <https://biblioclub.ru/index.php?page=book&id=576054> (дата обращения: 26.08.2025).
4. О ведении Единой классификации видов туризма в Республике Беларусь: постановление М-ва спорта и туризма Респ. Беларусь от 7 августа 2023 г. № 36 // Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь. – URL: <https://pravo.by/document/?guid=12551&p0=W22340307> (дата обращения: 24.08.2025).
5. О туризме: Закон Респ. Беларусь от 11 ноября 2021 г. № 129-3 // pravo.by: Национ. правовой Интернет-портал Республики Беларусь (дата обращения: 24.08.2025).
6. Туризм: словарь / под ред. М. А. Морозова. – Москва : ИНФРА-М, 2020. – 298 с.